

I

(Legislativní akty)

SMĚRNICE

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2016/343

ze dne 9. března 2016,

kteřou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 82 odst. 2 písm. b) této smlouvy,

s ohledem na návrh Evropské komise,

po postoupení návrhu legislativního aktu vnitrostátním parlamentům,

s ohledem na stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ⁽¹⁾,

po konzultaci s Výborem regionů,

v souladu s řádným legislativním postupem ⁽²⁾,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) Presumpce nevinny a právo na spravedlivý proces jsou zakotveny v člancích 47 a 48 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EÚLP“), článku 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a článku 11 Všeobecné deklarace lidských práv.
- (2) Unie si stanovila za cíl udržovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva. Podle závěrů předsednictví ze zasedání Evropské rady v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999, a zejména bodu 33 těchto závěrů, by posílené vzájemné uznávání rozsudků a jiných rozhodnutí justičních orgánů a nezbytné sblížení právních předpisů usnadnily spolupráci mezi příslušnými orgány a soudní ochranu práv jednotlivce. Zásada vzájemného uznávání by proto měla být základním kamenem justiční spolupráce v občanských i trestních věcech v Unii.
- (3) Podle Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“) je justiční spolupráce v trestních věcech v Unii založena na zásadě vzájemného uznávání rozsudků a jiných soudních rozhodnutí.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 63.

⁽²⁾ Postoj Evropského parlamentu ze dne 20. ledna 2016 (dosud nezveřejněný v Úředním věstníku) a rozhodnutí Rady ze dne 12. února 2016.

- (4) Provádění této zásady je založeno na předpokladu vzájemné důvěry členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států. Rozsah zásady vzájemného uznávání závisí na řadě činitelů, mezi něž patří mechanismy na ochranu práv podezřelých a obviněných osob a společné minimální normy nezbytné pro snazší uplatňování této zásady.
- (5) Přestože jsou všechny členské státy stranami EÚLP a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, zkušenosti ukazují, že tato skutečnost sama o sobě nezaručuje vždy dostatečnou úroveň důvěry v systémy trestního soudnictví jiných členských států.
- (6) Dne 30. listopadu 2009 přijala Rada usnesení o cestovní mapě pro posílení procesních práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení ⁽¹⁾ (dále jen „cestovní mapa“). Cestovní mapa vyzývá k postupnému přijetí opatření týkajících se práva na překlad a tlumočení (opatření A), práva na informace o právech a informace o obvinění (opatření B), práva na právní poradenství a právní pomoc (opatření C), práva na komunikaci s příbuznými, zaměstnavateli a konzulárními úřady (opatření D) a zvláštní ochrany pro podezřelé nebo obviněné osoby, které jsou zranitelné (opatření E).
- (7) Dne 11. prosince 2009 Evropská rada cestovní mapu uvítala a učinila ji součástí Stockholmského programu – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je ⁽²⁾ (bod 2.4). Evropská rada zdůraznila, že cestovní mapa není vyčerpávající, a vyzvala Komisi, aby posoudila další prvky minimálních procesních práv podezřelých a obviněných osob a vyhodnotila, zda je třeba se v zájmu podpory lepší spolupráce v této oblasti zabývat dalšími otázkami, jako je například presumpce nevinny.
- (8) Doposud byla podle cestovní mapy přijata tři opatření týkající se procesních práv v trestním řízení, a to směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ⁽³⁾, 2012/13/EU ⁽⁴⁾ a 2013/48/EU ⁽⁵⁾.
- (9) Cílem této směrnice je posílit právo na spravedlivý proces v trestním řízení stanovením společných minimálních pravidel pro některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při řízení před soudem.
- (10) Stanovením společných minimálních pravidel pro ochranu procesních práv podezřelých a obviněných osob tato směrnice usiluje o posílení důvěry členských států v systémy trestního soudnictví jiných členských států, a tím usnadňuje vzájemné uznávání rozhodnutí v trestních věcech. Tato společná minimální pravidla mohou rovněž vést k odstranění překážek volného pohybu občanů na území členských států.
- (11) Tato směrnice by se měla vztahovat pouze na trestní řízení, jak je vykládá Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“), aniž je dotčena judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Tato směrnice by se neměla vztahovat na občanská ani správní řízení, včetně správních řízení, jež mohou vést k uložení sankcí, jako jsou řízení ve věcech hospodářské soutěže, obchodu, finančních služeb, silniční dopravy, v daňových věcech či ve věcech daňových přírážek a šetření správních orgánů v souvislosti s takovými řízeními.
- (12) Tato směrnice by se měla vztahovat na fyzické osoby, které jsou podezřelé nebo obviněné v trestním řízení. Měla by se použít od okamžiku, kdy se určitá osoba stane podezřelou nebo je obviněna ze spáchání trestného činu nebo údajného trestného činu, a tudíž již před tím, než byla příslušnými orgány členského státu úředním sdělením nebo jinak uvědomena o tom, že je podezřelou nebo obviněnou osobou. Tato směrnice by se měla použít ve všech stádiích trestního řízení až do nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda podezřelá nebo obviněná osoba uvedený trestný čin spáchala. Do oblasti působnosti této směrnice by neměly spadat soudní řízení a prostředky právní nápravy, které jsou k dispozici až poté, co uvedené rozhodnutí nabude právní moci, a to včetně podání žaloby u Evropského soudu pro lidská práva.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 295, 4.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ Úř. věst. C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁽³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení (Úř. věst. L 280, 26.10.2010, s. 1).

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. L 142, 1.6.2012, s. 1).

⁽⁵⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody (Úř. věst. L 294, 6.11.2013, s. 1).

- (13) Tato směrnice uznává, že potřeba i úroveň ochrany některých aspektů presumpce nevinny se u fyzických a právnických osob liší. Pokud jde o fyzické osoby, zachycuje tuto ochranu ustálená judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Soudní dvůr však uznal, že některá práva vyplývající z presumpce nevinny nepřisloušejí právnickým osobám stejným způsobem jako osobám fyzickým.
- (14) Za současného stavu vývoje vnitrostátních právních předpisů a judikatury na vnitrostátní i unijní úrovni je předčasné přijímat na úrovni Unie právní předpisy týkající se presumpce nevinny právnických osob. Tato směrnice by se proto neměla vztahovat na právnické osoby. Tím by nemělo být dotčeno uplatnění presumpce nevinny na právnické osoby, jak je stanovena zejména v EÚLP a vykládána Evropským soudem pro lidská práva a Soudním dvorem.
- (15) Presumpce nevinny právnických osob by měla být zajištěna prostřednictvím stávajících právních záruk a judikatury, jejichž vývoj určí, zda bude potřebné přijmout opatření na úrovni Unie.
- (16) Presumpce nevinny by byla porušena, pokud by veřejná prohlášení učiněná orgány veřejné moci nebo soudní rozhodnutí jiná než o vině označovala podezřelou nebo obviněnou osobu za vinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Taková prohlášení nebo soudní rozhodnutí by neměla vzbuzovat dojem, že je taková osoba vinná. Tím by neměly být dotčeny úkony trestního stíhání, jejichž cílem je prokázat vinu podezřelé nebo obviněné osoby, jako je obvinění, ani soudní rozhodnutí, v jejichž důsledku se stává podmíněný trest vykonatelným, za podmínky, že je dodrženo právo na obhajobu. Rovněž by tím neměla být dotčena předběžná rozhodnutí procesní povahy, která přijímají justiční nebo jiné příslušné orgány a jež jsou založena na podezření či usvědčujících důkazech, jako jsou rozhodnutí o vyšetřovací vazbě, pokud taková rozhodnutí neoznačují podezřelou nebo obviněnou osobu za vinnou. Před přijetím předběžného rozhodnutí procesní povahy by měl příslušný orgán nejprve ověřit, zda jsou důkazy usvědčující podezřelou nebo obviněnou osobu dostatečně průkazné pro dotčené rozhodnutí, a rozhodnutí by tyto usvědčující důkazy mělo uvádět.
- (17) Výrazem „veřejná prohlášení orgánů veřejné moci“ by se mělo rozumět každé prohlášení, které se vztahuje k trestnému činu a jež pochází od orgánu zapojeného do trestního řízení o daném trestném činu, jako je justiční orgán, policie nebo jiný orgán činný v trestním řízení, nebo od jiného orgánu veřejné moci, jako jsou ministři a další úřední osoby, přičemž touto definicí nejsou dotčeny vnitrostátní právní předpisy upravující imunitu.
- (18) Povinnost neoznačovat podezřelou nebo obviněnou osobu za vinnou by neměla bránit orgánům veřejné moci v tom, aby poskytovaly informace o trestním řízení veřejnosti, pokud je to nezbytně nutné z důvodů trestního vyšetřování, jako v případě, kdy je vydán videomateriál a veřejnost je žádána o pomoc při zjišťování totožnosti údajného pachatele trestného činu, nebo z důvodů veřejného zájmu, jako v případě, kdy se z bezpečnostních důvodů poskytují informace obyvatelům určité oblasti dotčené údajným trestným činem proti životnímu prostředí, nebo v případech, kdy obžaloba či jiný příslušný orgán poskytne objektivní informace o stavu trestního řízení s cílem zabránit narušení veřejného pořádku. Využití takových důvodů by se mělo omezit na případy, v nichž by to bylo s přihlédnutím ke všem zájmům rozumné a přiměřené. V žádném případě by však způsob a souvislosti poskytování takových informací neměly budit dojem, že daná osoba je vinná, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.
- (19) Členské státy by měly přijmout vhodná opatření k zajištění toho, aby orgány veřejné moci v případě poskytování informací sdělovacím prostředkům neoznačovaly podezřelou nebo obviněnou osobu za vinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Členské státy by za tímto účelem měly upozornit orgány veřejné moci na to, že je při poskytování nebo šíření informací ve veřejných sdělovacích prostředcích důležité náležitě zohlednit presumpci nevinny. Neměly by tím být dotčeny vnitrostátní právní předpisy o ochraně svobody tisku a dalších sdělovacích prostředků.
- (20) Příslušné orgány by se měly zdržet toho, aby u soudu či na veřejnosti představovaly podezřelé nebo obviněné osoby jakožto vinné v důsledku použití donucovacích prostředků spočívajících ve fyzickém omezení, jako jsou pouta na ruce, prosklené kabiny, klece a pouta na nohy, nejsou-li takové prostředky nutné z důvodů daných konkrétním případem, a to buď s cílem zajistit bezpečnost, včetně zabránění podezřelé či obviněné osobě ve způsobení újmy na zdraví sobě samému či jiným osobám či v poškozování majetku, nebo s cílem zabránit podezřelé nebo obviněné osobě, aby uprchla či navazovala kontakt se třetími osobami, jako jsou svědci či oběti. Možnost využít donucovacích prostředků spočívajících ve fyzickém omezení neznamená, že příslušné orgány mají přijmout oficiální rozhodnutí o jejich použití.

- (21) Pokud je to proveditelné, měly by se příslušné orgány rovněž vyvarovat toho, aby u soudu či na veřejnosti podezřelé či obviněné osoby vystupovaly ve vězeňském oblečení, aby tím nebyl vzbuzován dojem, že jsou dané osoby vinné.
- (22) Důkazní břemeno při prokazování viny podezřelé nebo obviněné osoby leží na obžalobě a jakákoli pochybnost by se měla vykládat ve prospěch podezřelé nebo obviněné osoby. K porušení presumpce nevinny dojde tehdy, pokud by bylo důkazní břemeno přesunuto z obžaloby na obhajobu, aniž by tím byly dotčeny jakékoli vyhledávací pravomoci soudu z moci úřední, nezávislost soudní moci při posuzování viny podezřelé nebo obviněné osoby a uplatnění domněnek na základě skutečností či právních předpisů ve vztahu k trestní odpovědnosti podezřelé nebo obviněné osoby. Takové domněnky by měly být vymezeny v přiměřeném rozsahu s přihlédnutím k významu projednávané věci a při zachování práva na obhajobu, přičemž použité prostředky by měly být důvodně přiměřené sledovanému zákonnému účelu. Tyto domněnky by měly být vyvatitelné a v každém případě by měly být použity pouze tehdy, je-li dodrženo právo na obhajobu.
- (23) V některých členských státech jsou vyhledáváním důkazů jak ve prospěch, tak v neprospěch podezřelé či obviněné osoby pověřeni nejen žalobci, ale i soudci a příslušné soudy. Členské státy, v nichž neexistuje kontraktorní systém, by měly mít možnost zachovat svůj stávající systém, je-li v souladu s touto směrnicí a dalšími příslušnými ustanoveními práva Unie a mezinárodního práva.
- (24) Právo nevypovídat je důležitým aspektem presumpce nevinny a mělo by sloužit jako ochrana před obviňováním sama sebe.
- (25) Právo neobviňovat sám sebe je rovněž důležitým aspektem presumpce nevinny. Podezřelí ani obviněné osoby by neměly být nuceny k tomu, aby na žádost o vyjádření se k události nebo o zodpovězení otázky předkládaly důkazy nebo doklady, nebo případně poskytovaly informace, kterými by mohly obvinít samy sebe.
- (26) Právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe by se mělo vztahovat na otázky, které se týkají trestného činu, z jehož spáchání je dotčená osoba podezřelá nebo obviněná, a nikoliv například na otázky, které se týkají totožnosti podezřelé nebo obviněné osoby.
- (27) Právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe znamená, že by příslušné orgány neměly nutit podezřelou nebo obviněnou osobu k poskytnutí informací proti její vůli. Při rozhodování o tom, zda bylo porušeno právo nevypovídat či neobviňovat sám sebe, by měl být zohledněn výklad Evropského soudu pro lidská práva týkající se práva na spravedlivý proces podle EÚLP.
- (28) Pokud podezřelá nebo obviněná osoba využije svého práva nevypovídat nebo práva neobviňovat sama sebe, neměla by být tato skutečnost použita proti ní a neměla by být chápána sama o sobě jako důkaz, že tato osoba daný trestný čin spáchala. Tím by neměla být dotčena vnitrostátní pravidla pro hodnocení důkazů soudy či soudci, je-li dodrženo právo na obhajobu.
- (29) Pokud podezřelá nebo obviněná osoba využije svého práva neobviňovat sama sebe, nemělo by to bránit příslušným orgánům ve shromažďování důkazů, jež mohou být zákonně získány od této osoby zákonnými donucovacími prostředky a které existují nezávisle na vůli této osoby, jako jsou materiály získané na základě povolení k prohlídce, materiály, u kterých existuje zákonná povinnost jejich uchování a předložení na výzvu, dechové zkoušky, vzorky krve či moči a tkáně pro účely zkoušek DNA.
- (30) Právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe by členským státům nemělo bránit v tom, aby v případě méně závažných trestných činů, jako jsou méně závažné dopravní přestupky, rozhodly o tom, že řízení nebo některá jeho stadia mohou být v souvislosti s dotčeným trestným činem vedena písemně nebo bez výsledku podezřelé nebo obviněné osoby příslušnými orgány, je-li to v souladu s právem na spravedlivý proces.
- (31) Členské státy by měly zvážit zajištění toho, aby v případě, kdy jsou podezřelé nebo obviněné osobě poskytnuty informace o právech podle článku 3 směrnice 2012/13/EU, byly takové osobě rovněž poskytnuty informace o jejím právu neobviňovat sama sebe, jak se uplatňuje v souladu s touto směrnicí podle vnitrostátního práva.

- (32) Členské státy by měly zvážit zajištění toho, aby v případě, kdy je podezřelý nebo obviněný osobě poskytnuto poučení o právech podle článku 4 směrnice 2012/13/EU, obsahovalo takové poučení rovněž informace o právu neobviňovat sám sebe, jak se uplatňuje v souladu s touto směrnicí podle vnitrostátního práva.
- (33) Právo na spravedlivý proces představuje jednu ze základních zásad demokratické společnosti. Právo podezřelý nebo obviněný osoby na to, aby byla přítomna při řízení před soudem, z tohoto práva vychází a mělo by být zajištěno v celé Unii.
- (34) Pokud podezřelá nebo obviněná osoba z důvodů, jež se vymykají její kontrole, nemůže být přítomna při řízení před soudem, měla by mít ve lhůtě stanovené vnitrostátním právem možnost požádat o nový termín řízení před soudem.
- (35) Právo podezřelý nebo obviněný osoby na to, aby byla přítomna při řízení před soudem, není právem absolutním. Za určitých podmínek by měla mít podezřelá nebo obviněná osoba možnost se tohoto práva výslovně nebo mlčky vzdát, musí to však učinit jednoznačně.
- (36) Za určitých okolností by mělo být možné vynést rozhodnutí o vině nebo nevině podezřelý nebo obviněný osoby i tehdy, není-li v řízení před soudem přítomna. Mohlo by tomu tak být v případě, kdy podezřelá nebo obviněná osoba byla o řízení před soudem řádně vyrozuměna a na následky nedostavení se k soudu upozorněna, přesto však se k řízení před soudem nedostavila. Skutečnost, že podezřelá nebo obviněná osoba byla vyrozuměna o řízení před soudem, by měla být chápána tak, že tato osoba byla osobně předvolána nebo byla úředně vyrozuměna o dni a místě konání uvedeného řízení jiným způsobem tak, aby si byla uvedeného řízení vědoma. Upozorněním podezřelý nebo obviněný osoby na následky nedostavení se k soudu by se mělo rozumět zejména upozornění dané osoby na to, že by rozhodnutí mohlo být vyneseno v její nepřítomnosti.
- (37) Mělo by být rovněž možné, aby se řízení před soudem, jež může vést k rozhodnutí o vině nebo nevině podezřelý nebo obviněný osoby, konalo v její nepřítomnosti, pokud o něm byla vyrozuměna a zmocnila obhájce, jehož si sama zvolila, nebo jenž jí byl ustanoven státem, aby ji v řízení před soudem zastupoval, a který uvedenou podezřelou nebo obviněnou osobu zastupoval.
- (38) Při posuzování otázky, zda způsob vyrozumění zajišťuje dostatečnou informovanost dotčené osoby o řízení před soudem, by se ve vhodných případech mělo rovněž přihlídnout k tomu, jaké úsilí vyvinuly orgány veřejné moci k tomu, aby dotčenou osobu vyrozuměly, a k tomu, jaké úsilí vyvinula dotčená osoba sama, aby obdržela informace jí určené.
- (39) Pokud právní řád členských států umožňuje vést řízení před soudem v nepřítomnosti podezřelý nebo obviněný osoby, avšak podmínky pro přijetí rozhodnutí v nepřítomnosti určité podezřelý nebo obviněný osoby nejsou splněny, neboť přes vynaložení přiměřeného úsilí nemohlo být zjištěno místo jejího pobytu, například proto, že tato osoba uprchla či se skrývá, mělo by být přesto možné vynést rozhodnutí v její nepřítomnosti a toto rozhodnutí vykonat. V takovém případě by členské státy měly zajistit, aby v okamžiku vyrozumění podezřelý nebo obviněný osoby o daném rozhodnutí, zejména při jejím zadržení, tato osoba měla být rovněž poučena o možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy. Takové vyrozumění by mělo být poskytnuto písemně. Může však být poskytnuto i ústně, pokud je skutečnost, že k vyrozumění došlo, zaznamenána v souladu s postupem pro záznamy při řízení před soudem podle vnitrostátního práva.
- (40) Příslušné orgány v členských státech by měly mít rovněž možnost dočasně vykázat podezřelou nebo obviněnou osobu z projednávání věci před soudem, je-li to v zájmu zajištění řádného průběhu trestního řízení. Mohlo by tomu tak být například tehdy, když podezřelá nebo obviněná osoba narušuje soudní jednání a musí být na příkaz soudce o vykázaní vyvedena ze soudní síně nebo když se zjistí, že přítomnost podezřelý nebo obviněný osoby znemožňuje řádný výslech svědka.
- (41) Právo být přítomen při řízení před soudem může být vykonáno pouze v případě, že se koná jedno nebo více soudních jednání. Znamená to, že právo být přítomen při řízení před soudem nemůže být uplatněno, pokud příslušná vnitrostátní pravidla nestanoví žádné soudní jednání. Taková vnitrostátní pravidla by měla být v souladu s Listinou a EÚLP, jak jsou vykládány Soudním dvorem a Evropským soudem pro lidská práva, zejména s ohledem na právo na spravedlivý proces. Je tomu tak například v případě, kdy je řízení zjednodušeným způsobem vedeno zcela nebo zčásti písemně nebo kdy není stanoveno žádné soudní jednání.

- (42) Členské státy by měly zajistit, aby byly při provádění této směrnice, a zejména s ohledem na právo být přítomen při řízení před soudem a právo na nové řízení před soudem, zohledněny zejména zvláštní potřeby zranitelných osob. Podle doporučení Komise ze dne 27. listopadu 2013 o právu osob podezřelých nebo obviněných v trestním řízení na právní pomoc⁽¹⁾ by se zranitelnými podezřelými nebo obviněnými osobami měly rozumět všechny podezřelé nebo obviněné osoby, které nemohou chápat smysl trestního řízení nebo účinně se jej účastnit z důvodu svého věku, duševního nebo tělesného stavu či jakéhokoli případného zdravotního postižení.
- (43) Děti jsou zranitelné a měl by jim být poskytnut zvláštní stupeň ochrany. Proto by měly být zavedeny zvláštní procesní záruky ve vztahu k některým z práv, která jsou stanovena v této směrnici.
- (44) Zásada účinnosti práva Unie vyžaduje, aby členské státy zavedly přiměřenou a účinnou právní ochranu pro případ porušení práva, jež jednotlivcům svěřuje právo Unie. Účinná právní ochrana při porušení jakéhokoli z práv stanovených v této směrnici by měla zajistit, aby podezřelá nebo obviněná osoba byla v co největší možné míře uvedena do stejného postavení, v němž by se nacházela v případě, že by k porušení nedošlo, s cílem ochrany práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu.
- (45) Při posuzování výpovědi, kterou učinila podezřelá nebo obviněná osoba, nebo důkazů, které byly získány při porušení jejího práva nevypovídat či práva neobviňovat sebe sama, by soudy a soudci měli ctít právo na obhajobu a právo na spravedlivý proces. Za těchto okolností by se mělo přihlídnout k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, podle které by mělo připuštění doznání, které bylo získáno mučením či jiným nelidským zacházením v rozporu se článkem 3 EÚLP, jakožto důkazu k prokázání příslušných skutkových okolností v trestním řízení za následek nespravedlivost celého řízení. Podle Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání by neměla být žádná výpověď, u níž bylo prokázáno, že byla učiněna v důsledku mučení, navrhována jako důkaz v žádném soudním řízení, s výjimkou důkazu o učinění takové výpovědi, který svědčí proti osobě obviněné z mučení.
- (46) Pro účely sledování a vyhodnocování účinnosti této směrnice by členské státy měly zasílat Komisi dostupné údaje o uplatňování práv stanovených v této směrnici. Tyto údaje by mohly zahrnovat záznamy orgánů činných v trestním řízení o uplatněných prostředcích právní nápravy v případech, kdy byly porušeny některé z aspektů presumpce nevinny, na které se vztahuje tato směrnice, nebo právo být přítomen při řízení před soudem.
- (47) Tato směrnice podporuje základní práva a zásady uznané v Listině a EÚLP, včetně zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení, práva na svobodu a bezpečnost, respektování soukromého a rodinného života, práva na nedotknutelnost lidské osobnosti, práv dítěte, začlenění osob se zdravotním postižením, práva na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces, presumpce nevinny a práva na obhajobu. Zejména by se mělo přihlížet k článku 6 Smlouvy o Evropské unii, v němž se uvádí, že Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině, a dále, že základní práva, která jsou zaručena EÚLP a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, mají tvořit obecné zásady práva Unie.
- (48) Vzhledem k tomu, že tato směrnice stanoví minimální pravidla, měly by mít členské státy možnost rozšířit práva stanovená v této směrnici s cílem poskytnout vyšší úroveň ochrany. Úroveň ochrany poskytovaná členskými státy by nikdy neměla být nižší než normy stanovené Listinou nebo EÚLP v souladu s tím, jak je vykládají Soudní dvůr a Evropský soud pro lidská práva.
- (49) Jelikož cílů této směrnice, totiž stanovení společných minimálních pravidel pro některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem, nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy, ale spíše jich může být, z důvodu jejich rozsahu a účinků, lépe dosaženo na úrovni Unie, může Unie přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v článku 5 Smlouvy o Evropské unii. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v uvedeném článku nepřekračuje tato směrnice rámec toho, co je nezbytné pro dosažení těchto cílů.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 378, 24.12.2013, s. 8.

- (50) V souladu s články 1 a 2 Protokolu č. 21 o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie, a aniž je dotčen článek 4 uvedeného protokolu, se tyto členské státy neúčastní přijímání této směrnice a tato směrnice pro ně není závazná ani použitelná.
- (51) V souladu s články 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie, se Dánsko neúčastní přijímání této směrnice a tato směrnice pro ně není závazná ani použitelná,

PŘIJALY TUTO SMĚRNICI:

KAPITOLA 1

PŘEDMĚT A OBLAST PŮSOBNOSTI

Článek 1

Předmět

Tato směrnice stanoví společná minimální pravidla týkající se:

- a) některých aspektů presumpce nevinny v trestním řízení;
- b) práva být přítomen při trestním řízení před soudem.

Článek 2

Oblast působnosti

Tato směrnice se vztahuje na fyzické osoby podezřelé nebo obviněné v trestním řízení. Použije se ve všech stádiích trestního řízení od okamžiku, kdy se určitá osoba stane podezřelou nebo je obviněna ze spáchání trestného činu nebo údajného trestného činu, až do okamžiku nabytí právní moci konečného rozhodnutí o tom, zda tato osoba uvedený trestný čin spáchala.

KAPITOLA 2

PRESUMPCE NEVINY

Článek 3

Presumpce nevinny

Členské státy zajistí, aby byla podezřelá nebo obviněná osoba považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Článek 4

Označování na veřejnosti za vinného

1. Členské státy přijmou opatření nezbytná k zajištění toho, aby do doby, než byla podezřelá nebo obviněná osobě prokázána vina zákonným způsobem, nebyla tato osoba ve veřejných prohlášeních orgánů veřejné moci a soudních rozhodnutích jiných než o vině označována za vinnou. Tím nejsou dotčeny úkony prováděné v rámci trestního stíhání, jejichž účelem je prokázat vinu podezřelé nebo obviněné osoby, ani předběžná rozhodnutí procesní povahy, která přijaly soudní nebo jiné příslušné orgány a jež jsou založena na podezření či na usvědčujících důkazech.

2. Členské státy zajistí, aby pro případ porušení povinnosti neoznačovat podezřelé nebo obviněné osoby za vinné, stanovené v odstavci 1 tohoto článku, byla k dispozici vhodná opatření v souladu s touto směrnicí, a zejména s článkem 10.
3. Povinnost neoznačovat podezřelé nebo obviněné osoby za vinné, stanovená v odstavci 1, nebrání orgánům veřejné moci poskytovat informace o daném trestním řízení veřejnosti, je-li to nezbytné z důvodů týkajících se trestního vyšetřování nebo veřejného zájmu.

Článek 5

Představování podezřelých a obviněných osob

1. Členské státy přijmou vhodná opatření, kterými zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby nebyly představovány v rámci soudního řízení nebo na veřejnosti jakožto vinné v důsledku použití donucovacích prostředků spočívajících ve fyzickém omezení.
2. Odstavec 1 nebrání členským státům používat donucovací prostředky spočívající ve fyzickém omezení, které jsou nezbytné z důvodů daných konkrétním případem a jejichž cílem je zajistit bezpečnost nebo zabránit podezřelé nebo obviněné osobě, aby uprchla či navazovala kontakt se třetími osobami.

Článek 6

Důkazní břemeno

1. Členské státy zajistí, aby důkazní břemeno při prokazování viny podezřelé nebo obviněné osoby leželo na obžalobě. Tím není dotčena případná povinnost soudce nebo příslušného soudu vyhledávat důkazy svědčící ve prospěch i v neprospěch podezřelé nebo obviněné osoby a právo obhajoby předkládat důkazy v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy.
2. Členské státy zajistí, aby veškeré pochybnosti v otázce viny byly vykládány ve prospěch podezřelé nebo obviněné osoby, včetně případu, kdy soud posuzuje, zda má být dotčená osoba zproštěna obžaloby.

Článek 7

Právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe

1. Členské státy zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby měly právo nevypovídat v souvislosti s trestným činem, z jehož spáchání jsou podezřelé nebo obviněné.
2. Členské státy zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby měly právo neobviňovat samy sebe.
3. Pokud podezřelá nebo obviněná osoba využije svého práva neobviňovat sama sebe, nebrání tato skutečnost příslušným orgánům ve shromažďování důkazů, které lze zákonně získat zákonnými donucovacími prostředky a které existují nezávisle na vůli této osoby.
4. Členské státy mohou umožnit svým soudním orgánům, aby v odsuzujícím rozsudku přihlédly k tomu, zda podezřelá či obviněná osoba během trestního řízení spolupracovala.
5. Pokud podezřelá nebo obviněná osoba využije svého práva nevypovídat nebo práva neobviňovat sama sebe, nesmí být tato skutečnost použita proti ní a nesmí být chápána jako důkaz, že tato osoba daný trestný čin spáchala.

6. Tento článek nebrání členským státům v tom, aby v případě méně závažných trestných činů rozhodly o tom, že řízení nebo některá jeho stadia mohou být vedena písemně nebo bez provedení výslechu podezřelé nebo obviněné osoby příslušnými orgány v souvislosti s dotčeným trestným činem, je-li to v souladu s právem na spravedlivý proces.

KAPITOLA 3

PRÁVO BÝT PŘÍTOMEN PŘI ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Článek 8

Právo být přítomen při řízení před soudem

1. Členské státy zajistí, aby podezřelá nebo obviněná osoba měla právo být ve vlastní věci přítomna při řízení před soudem.
2. Členské státy mohou stanovit, že řízení před soudem, jež může vést k rozhodnutí o vině či nevině podezřelé nebo obviněné osoby, se může konat v její nepřítomnosti, pokud:
 - a) podezřelá nebo obviněná osoba byla o řízení před soudem řádně vyrozuměna a na následky nedostavení se k soudu upozorněna; nebo
 - b) podezřelá nebo obviněná osoba, jež byla o řízení před soudem vyrozuměna, je zastupována zmocněným obhájcem, jehož si tato podezřelá či obviněná osoba zvolila, nebo jenž jí byl ustanoven státem.
3. Rozhodnutí, které bylo přijato podle odstavce 2, může být vůči dotčené podezřelé či obviněné osobě vykonáno.
4. Pokud právní řád členských států umožňuje provést řízení před soudem v nepřítomnosti podezřelé nebo obviněné osoby, avšak nelze splnit podmínky stanovené v odstavci 2 tohoto článku, neboť přes vynaložení přiměřeného úsilí nemohlo být zjištěno místo pobytu podezřelé či obviněné osoby, mohou členské státy stanovit, že takové rozhodnutí lze přesto vynést a vykonat. V takovém případě členské státy zajistí, aby v okamžiku vyrozumění podezřelé nebo obviněné osoby o takovém rozhodnutí, zejména při jejím zadržení, byla tato osoba rovněž v souladu s článkem 9 poučena o možnosti napadnout takové rozhodnutí a o právu na nové řízení před soudem či na uplatnění jiného prostředku právní nápravy.
5. Tímto článkem nejsou dotčena vnitrostátní pravidla, jež stanoví, že soudce nebo příslušný soud může dočasně vykázat podezřelou nebo obviněnou osobu z projednávání věci před soudem, je-li to nezbytné v zájmu zajištění řádného průběhu trestního řízení, za podmínky, že je dodrženo právo dané osoby na obhajobu.
6. Tímto článkem nejsou dotčena vnitrostátní pravidla, jež stanoví, že řízení nebo některá jeho stadia jsou vedena písemně, za podmínky, že je to v souladu s právem na spravedlivý proces.

Článek 9

Právo na nové řízení před soudem

Členské státy zajistí, aby v případech, kdy podezřelá nebo obviněná osoba nebyla přítomna při řízení, které bylo proti ní vedeno před soudem, a kdy nebyly splněny podmínky stanovené v čl. 8 odst. 2, měla tato osoba právo na nové řízení před soudem nebo jiný prostředek právní nápravy, který umožní nově posoudit skutkový stav věci, včetně vyhodnocení nových důkazů, a který může vést ke zrušení původního rozhodnutí. Členské státy v této souvislosti zajistí, aby tato podezřelá nebo obviněná osoba měla právo být přítomna při řízení před soudem, aktivně se jej účastnit v souladu s vnitrostátními procesními předpisy a vykonávat své právo na obhajobu.

KAPITOLA 4

OBECNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 10

Právní ochrana

1. Členské státy zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby měly účinný prostředek právní ochrany, pokud jsou jejich práva přiznaná touto směrnicí porušena.
2. Aniž jsou dotčena vnitrostátní pravidla a systémy pro přípustnost důkazních prostředků, zajistí členské státy, aby při posuzování výpovědi podezřelé nebo obviněné osoby nebo hodnocení důkazů získaných při porušení jejího práva nevypovídat či neobviňovat sama sebe byla dodržena práva na obhajobu a na spravedlivý proces.

Článek 11

Shromažďování údajů

Do 1. dubna 2020 a poté každé tři roky sdělí členské státy Komisi dostupné údaje o tom, jak byla práva stanovená v této směrnici uplatňována.

Článek 12

Zpráva

Do 1. dubna 2021 předloží Komise Evropskému parlamentu a Radě zprávu o uplatňování této směrnice.

Článek 13

Zákaz snížení úrovně právní ochrany

Nic v této směrnici nesmí být vykládáno tak, že omezuje práva zaručená a procesní záruky poskytované podle Listiny, EÚLP nebo podle jiných příslušných ustanovení mezinárodního práva nebo podle práva kteréhokoli členského státu, které stanoví vyšší úroveň ochrany, nebo že se od těchto práv a procesních záruk odchyluje.

Článek 14

Provedení ve vnitrostátním právu

1. Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 1. dubna 2018. Neprodleně o nich uvědomí Komisi.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.

2. Členské státy sdělí Komisi znění hlavních ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice.

*Článek 15***Vstup v platnost**

Tato směrnice vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie.

*Článek 16***Určení**

Tato směrnice je určena členskými státy v souladu se Smlouvami.

Ve Štrasburku dne 9. března 2016.

Za Evropský parlament
předseda
M. SCHULZ

Za Radu
předsedkyně
J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
